

Rondetafelgesprek: Problemen bij de aangiftes van mensen met een verstandelijke beperking met betrekking tot zedendelicten, seksuele weerbaarheid en misbruik van mensen met een verstandelijke beperking, dd 24 juni 2015

Vaste commissie voor Veiligheid en Justitie

Willy van Berlo, programma coördinator en senior onderzoek seksueel grensoverschrijdend gedrag, Kenniscentrum voor Seksualiteit Rutgers

Seksueel misbruik komt vaak voor bij mensen met een verstandelijke beperking. Dit bleek uit een onderzoek dat Rutgers (voorheen Rutgers WPF) in samenwerking met Movisie heeft uitgevoerd naar prevalentie en kenmerken.¹ Uit dit onderzoek bleek ook dat mensen met een verstandelijke beperking zich vaak niet serieus genomen voelen als het gaat om seksueel misbruik.

Neem mensen met een verstandelijke beperking serieus

Er wordt nog vaak voor mensen met een verstandelijke beperking gedacht, zonder hen zelf naar hun mening te vragen. Dat geldt vooral voor seksualiteit, omdat praten daarover vaak moeilijk blijkt te zijn, niet in de laatste plaats door professionals. Serieus nemen heeft ook betrekking op het kunnen doen van aangifte en het adequaat behandelen van aangiftes. Zaken van seksueel misbruik jegens mensen met een verstandelijke beperking moeten in principe in behandeling worden genomen. Daarmee laten we als samenleving zien dat seksueel misbruik onacceptabel is, en nemen we degene die het overkomen is serieus als slachtoffer. Dit houdt ook in dat mensen met een (licht) verstandelijke beperking indien mogelijk betrokken moeten worden bij de besluitvorming rond een justitiële procedure.

Expertise is nodig

Er is expertise nodig om slachtoffers van seksueel misbruik die een verstandelijke beperking hebben adequaat op te vangen en te begeleiden in de hele keten, van eerste opvang tot aangifte en verder. Daarnaast is goede samenwerking nodig tussen politie, justitie en hulpverlening. Dit is nog lang niet overal het geval. Een multidisciplinaire opvang was tot voor enkele jaren geleden ook niet aan de orde bij normaalbegaafde slachtoffers van seksueel geweld. De Centra Seksueel Geweld zijn er nu op ingericht om deze begeleiding te bieden. Extra expertise moet beschikbaar zijn voor mensen met een verstandelijke beperking, die meer nodig hebben dan de reguliere opvang.

Voorkom recidive bij plegers met een verstandelijke beperking

¹ Berlo, W. van, De Haas, S. Van Oosten, N. et al. (2011). *Beperkt weerbaar. Een onderzoek naar seksueel geweld bij mensen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking*. Utrecht: Rutgers WPF/Movisie.

Uit ons eigen onderzoek en uit internationale literatuur blijkt dat de plegers vaak zelf een verstandelijke beperking hebben. Daar liggen verschillende oorzaken aan ten grondslag: gebrek aan kennis over seksualiteit, gebrek aan communicatieve vaardigheden, impulsiviteit, discrepantie tussen fysieke en sociaal-emotionele ontwikkeling, een lage eigenwaarde waardoor contact gezocht wordt met kinderen of mensen met een ernstiger beperking. Veel gaat mis in de relationele sfeer en in de communicatie met de ander: mensen met een verstandelijke beperking hebben recht op een seksualiteitsbeleving die past bij hun behoeften en mogelijkheden, maar missen vaak de vaardigheden om hier goed vorm aan te geven. Afhankelijk van de aard van het seksueel geweld doet een goede behandeling, gericht op voorkomen van recidive, meer recht aan de kwetsbaarheid van de verstandelijk beperkte plegers dan een straf, en is in elk geval effectiever als het gaat om voorkomen van recidive. Voor normaalbegaafde jongens bestaat al meer dan 20 jaar de theoretisch onderbouwde leerstraf Respect Limits, die is erkend door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, en wordt uitgevoerd in opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming. Recent onderzoek heeft aangetoond dat slechts 4% recidiveert.² Voor jonge zedendelinquenten met een (licht) verstandelijke beperking vraagt het uitvoeren van de methode echter veel aanpassingen door de trainer. De training zou doorontwikkeld kunnen worden voor jongens met een licht-verstandelijke beperking, zodat we ook bij deze jongens recidive kunnen voorkomen.

Preventie

Tenslotte is preventie van belang. Ook jongeren met een licht-verstandelijke beperking maken een seksuele ontwikkeling door. Zij hebben kennis nodig, en vaardigheden zoals praten over seks en weerbaarheid. Dat is de basis voor een positief seksueel contact, en essentieel voor de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast kunnen risicjongens getraind worden in het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hiervoor zijn enkele trainingen beschikbaar, waaronder Make a Move, ontwikkeld voor normaal begaafde jongens (12+) in de residentiële jeugdzorg. Ook deze training zou doorontwikkeld kunnen worden voor jongens met een licht-verstandelijke beperking.

² Haas, S., de Berg, C., van den, Bijleveld, C., Jonker, M., & Hendriks, J. (2015). Recidive van jeugdige zedendelinquenten na een door Justitie opgelegde training. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 39, 47-53.